

Къалайда да жигитликлерин бла батырлыкларын кёргозтгендиле

1944 жылда 1 майда СССР-ни Баш советини президиумуну Указы бла жаггы кырал сауга тохташдырылганды – «Кавказы кыруулаганы ючюн» майдал. Ол а Кавказ ючюн къазуатны магъаналыгына, аны жигит кыруучуларына берилген журметге шагъалтык этеди.

Ал жанында – Элбрус
Аны суратын жарашдырууну художник Николай Москальевышангандыла. Ол майдалны ал жанында Элбрусну эки тёлесини ишлетгенди. Демонгил тауну башында самолётта учуп бардыла, тубюнде уа такла бла нефть чыгарганы вышканыла, ал такнда аскерчилени кёрюрге болдукчу. Майдалны башында «Кавказы кыруулаганы ючюн» жазуу бла жулдуп бардыла. Ал жанында уа «Бизни совет Ата журтубуз» ючюн деген жазуу бла оракны бла салтаны суратын салганды автор.

Майдал бла Улуу Ата журт урушуну жылларында 1942 жылда июльдан 1943 жылда октябрьга чыкканда Кавказы фашист аскерлерден эркин этти сермешлеге бек аздан ою аины кытышханла саугалангандыла. Аскериле бир бурге уа анга мамыр адамла да тиийли болгандыла – кыруулап ызыланы орнатууга тире кытышханыла.

1985 жылы шартларына тиийлиликте, майдал бла 870 миң адам саугаланганды. Болсада Кыруулау министрство архивлерин ачыкъ этгенди. Сауганы замандан алмай кылганы жигитлени атлары ачыкылана башлагандыла. Шендо уа тизм андан да кенг болганды.

Байламлыкны терк кыраганды

Кавказы эркинлиги ючюн къазуатха Кызыл-Малкварны жигит уланлары, тауну халкыны батыр жашлары да кытышханыла. Аладан берилген жигитликтерин, батырлыктын, тууган журтубузга сыймеклини юлгосюн кёргозтот, кеп кырал саугага тийлиш болгандыла. Ол санда «Кавказы кыруулаганы ючюн» майдалга да. Бу къыска статьяда аладан бирлерини жигитликтерини ослеринден хазарга сөзсөб.

«Кийилги ючюн» – «Кавказы кыруулаганы ючюн», «Аскер жигитлик ючюн» майдалагы тийлиш кёрюлгенди.

Къазуатда аскер бөлүмлени арасында байламлыкны къурау, аны чырмаусуз, юзюксюз ишлеу юж жап-

чытуу артыкда магъаналы жумушладан биринди. Командирлени, аскер бөлүмлени арандарында байламлык болмаса, къазуат къалай барлыгы белгисизди. Биттир улу кыулук этген аскер бөлүм ма аллай магъаналы ишин толтурганды.

1944 жылда 12 июльда Биттирланы Назир Пасковец-Пилево жерде аскерчи нёгерлери бла батырлыкны юлгосюн кёргозтгенди. «Биттиров, душман къаты от бардырганында да къарамай, буйрукту толтурду, аскерчилени алгъа этгенди. Ол ызы тарханын кыймагъанды. Аны хайырында а душманга къажуу атакага чыкканын корпус бла байламлык чырмаусуз кыралганды.

22 июльда ефрейтор Биттиров Подгайцы-Монастырская жерде башкаларга олго болуп, кече къарангыга эмда жаууну жаугъанында да къарамай, марачуу корпус бла байламлыкны жетирди. 23 июльда Монастырская-Присухе жерде ызын къуру-тартуу ишлеге кытышханды. Алайда кепюр булгунганында да къарамай, черекден ётүп, салынган буйрукъланы заманды толтургуга себеплик этгенди», – деп жазады аны командири капитан Паткан.

«Кавказы кыруулаганы ючюн» майдалга уа Биттир улу бу кырал сауганы тохташдырууну юсюнден Узак къабын кёрюлгенден сора биринчилени санапты тиийли болганды. Ол 1-чи гвардий аскерни карда жаны бла бөлүмю таматасы полковник Хоплов кёргозтөн тизмде тергочени келди. Улуу Хорлпакга жыл жарымдан да аз кылганы кезуде Биттир улу эттга кырал саугага тийлиш болады Кызыл Жулдузун орденине. Саугалау документде айтылганына, 1945 жылда 29 январьда Любань-Рабка жерде юзюлген сызыны жаңгыра, ефрейтор Биттиров багъачада ишлей, чачдырылганы ызыланы бирге кошханды, сууукка да къарамай, ол къол къапсыз жергенди. Ол ыз юзюлген жерден башхасына чакпалый кёнгенди. Калганы аскериле да аны кепюр, ызыдан хайырандыла. Аланы тирликлерини барындаган марачуу корпус бла байламлык терк жалгъатылганды.

31 январьда уа Скава-Подвельск жерде эки юзюлген ызыны байлаганы кезуде да сынаун кёргозтгенди таулу сываст. Кеси жуеклен оюн ишлегенди. Ол башламчылык эте, чачдырылганы багъаналына жаңгыртканды, сывз ызыла хазырапканды, дагыда алааны кырауа да киче жеткенди. Битеу жумушланы ол чакпалый этгенди. Аны къадый корошенини хайырында, сывз замандына хайырыларга берилгенди. «Ефрейтор Биттиров кырал саугага тийлишкенди», – деп жазады таулу сывастны юсюнден командири.

Фашистлени уясына дери жеткенди

Ортегиле тау эт Шыкында Уналаны Далалын жашы Мазан къазуатны фронтларында кёргозтөн батырлыкны ючюн Кызыл Жулдузун ордени, «Кавказы кыруулаганы ючюн», «Кийилги ючюн» майдалла бла саугаланганды. 120 миллиметрлик миномёт расчётуно командири кичи сержант Уна улу Шмал-Кавкази фронтда къулук этгенди. 1944 жылда ноябрден 1-чи Белорус фронтда кытышханды душманга къажуу урушда. Украинаны, Белорусияны фашистден эркин этти къазуат бардырганды.

Ол 383 марачуу дивизионы 691 полкуну къауумунда Варшава эркин этти сермешлеге кытышханды, фашистлени уясы Берлинге дери жеткенди. Батыр лейтенант «Берлинни алганы ючюн» эки «Улуу Ата журт урушда Германияны хорлаганы ючюн» майдалла бла да берилгенди.

1945 жылда 14 январьда Уналаны Мазан Шляхейки Ляск жерде душманга къажуу аттыш бардырганды. «... 120 миллиметрлик расчётуно аскерчилери командири Уналаны Мазаны батырлыкны кийилги бла берилгенди, душманга отту тохтамай куйгандыла. Алай бла ала фашисте от бардырганы эки жери эмда бек аздан 20 гитлерини жокъ этгенди. Ол а жауу аскерлени алгъа баруларын жалгъатханды...» Ма бу батырлыкны ючюн Уна улу Кызыл Жулдузун орденине тиийли кёрюлгенди.

Дагыда 383-чи марачуу дивизионыны 966-чы артиллерия полкуну къауумунда сержант Балааны Аубекрини жашы Ибрагим да Кавказы эркинлиги ючюн жанын-къанын амаганды. Ол «Кавказы кыруулаганы ючюн» майдал бла саугаланганы жигит кыруулаулары тизгиндеди. Бала улу 28-чи танк полкда, ызы бла уа 180-чи запасадагы марачуу полкда къулук этгенди. Осыгары Чегемден Мызыланы Зерия да тууган журтубуз Кавказы гитлерчилерден эркин этти сермешлеге кытышханды, ол Новоросский, Краснодар ючюн къазуатда болганды. Таман жарым айракканы гитлерчилерден эркин этгенди. Зериянын фронт полкда Украинага, Венгрияга, Чехословакияга, Австрияга, Германияга дери жеттиргенди. 1945 жылда оу ол Квантун аскерлени жокъ этти операцияла да кытышханды. Таулу аскерчилени батырлыкны Ата журт урушун орденини 2-чи даражасы, Кызыл Жулдузун ордени, «Кийилги ючюн» майдал бла эки кере, «Кавказы кыруулаганы ючюн», «Берлинни алганы ючюн», «Германияны хорлаганы ючюн» майдалла бла белгиленгенди.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлаганды.

2023 жылы кюезде инсанлары аскерге къулук этерге алыну жаны бла мадарланы юсюнден Къабарты-Малквар Республиканы Башчысы УКАЗЫ

«Аскер борчуну бла аскер къулуккъуну юслеринден» Федерал законгын тиийлиликке эмда 1996-2005 жылдада тууган, 27 жыллары толмаганы эмда запаса болган инсанланы 2023 жылы кюезде аскерге алыну жумушун таптыла таптыла мурадта бегим этем.

1. Бу къошалканы къабыл кёрюрге: Къабарты-Малквар Республиканы аскерге чакыруу комиссиясы къауумун; Къабарты-Малквар Республиканы муниципал районларында бла шахар округларында аскерге чакыруу комиссиялары къауумларды.

2023 жылы кюезде аскерге чакырылганына сагууларын тинтирик эмда алгъа багъарыкъ медицина организацияны тизмесин.

2. Къабарты-Малквар Республиканы муниципал районларында бла шахар округларына жетерли самоуправланы оргналары Къабарты-Малквар Республиканы аскер комиссариатлары, Къабарты-Малквар Республиканы таптыруу-власть оргналары бла бирге 2023 жылы кюезде аскерге алыну иш тохташдырылган болжалда бардырылганы жалгъаткыла тиийлиликте.

3. Къабарты-Малквар Республикада Ич ишлени министрствоу, Россей Федерацияны Ич ишлени министрствоуу Нальчикде линейный бөлүмо аскерге чакырылганы жылкыган жерде, темир жол станцияда бла автовокзалда аскерге алыну барганы эмда алааны ашырган кюезде жамауат низамлыкны жалгъаткыла борчу этпеледи.

4. Къабарты-Малквар Республиканы Маданият министрствоу инсанлары аскер алыу бла байламлы ишлени юслеринден басма оргнада халар бидириллип турурун кырауа керекди.

5. Бу Указ анга къол салынган кюнден башлап кючюне киреди.

К. КОКОВ
Къабарты-Малквар Республиканы Башчысы
2023 жылы 25 сентябрьда чыгарылган
Указы бла къабыл кёрюлгенди

Къабарты-Малквар Республиканы Башчысы Нальчик шахар, 2023 жылы 25 сентябрь, №94-УТ

Къабарты-Малквар Республиканы аскерге чакыруу комиссиясыны БАШ КЪАУУМУ

КОКОВ К.В. – Къабарты-Малквар Республиканы Башчысы

ПАХОМОВ Д.Ю. – Къабарты-Малквар Республиканы аскер комиссары (комиссияны таматасыны орунбасары)
АРИШЕВ М.Х. – «Юнармия» битеуроссей сабий-жашты аскер-патриот жамауат къымылдауну Къабарты-Малквар Республикада регион бөлүмюно штабыны таматасы

АСАНЛАНЫ А.О. – Къабарты-Малквар Республиканы уруну эмда социал кыруулау министри
АШИБЕКОВА А.Л. – Къабарты-Малквар Республиканы Саулык саклау министрствоуну «Республиканы клиника больница» кырал бюджет саулык саклау учрежденисыны офтальмолог врачы
ГЕНДУГОВА А.М. – Къабарты-Малквар Республиканы аскер комиссариаты Аскер-врач тинтиулени арасыны невропатолог врачы

ДЖАБРАИЛОВА З.М. – Къабарты-Малквар Республиканы Саулык саклау министрствоуну «Республиканы клиника больница» кырал бюджет саулык саклау учрежденисыны оториноларингол врачы
ЕЗАОВ А.К. – Къабарты-Малквар Республиканы жаркылардыруу эмда илму министри
ЖАРСАУЛАНЫ М.М. – Къабарты-Малквар Республиканы Ич ишлени министрствоуну полицияны участка уполномоченныйлерини ишлерин кыруу эмда акъыл-балык болмаганыны ишлери жаны бла бөлүмюно эчки буйрукъланы толтурган инспектору

ЗАКУЕВ П.А. – «Россейни аскерине, авиациясына бла флотуна кеси ырызалыгы бла себеплик этиуну бийликте» битеуроссей жамауат-кырал организацияны Къабарты-Малквар Республикада регион бөлүмюно таматасы
КАЛИБАТОВ Р.М. – Къабарты-Малквар Республиканы саулык саклау министри

КАНУКОВА Т.В. – Къабарты-Малквар Республиканы Саулык саклау министрствоуну «Медицина жаны бла диагностика» аралы кырал бюджет саулык саклау учрежденисыны невропатолог врачы
КАРОВ Э.Х. – Къабарты-Малквар Республиканы Саулык саклау министрствоуну «Республиканы клиника больница» кырал бюджет саулык саклау учрежденисыне кире врачы
КАРТОЕВА П.Г. – Къабарты-Малквар Республиканы Саулык саклау министрствоуну «Психоневрология

диспансер» кырал казна саулык саклау учрежденисыны оториноларингол врачы

КУКЛИН Ю.Г. – Къабарты-Малквар Республиканы аскер комиссариаты Аскер-врач тинтиулени арасыны терапевт врачы
МАХОНИН Д.А. – Терк-Малка округ къазакъ жамауаты агаланы

НАГОВЕВА З.О. – Къабарты-Малквар Республиканы Саулык саклау министрствоуну «Республиканы клиника больница» кырал бюджет саулык саклау учрежденисыны терапевт врачы
НИКУЛИНА А.Б. – Къабарты-Малквар Республиканы аскер комиссариаты Аскер-врач тинтиулени арасыны фельдшер (комиссияны секретары)

РОМАНЕНКО Б.С. – Урушун, уруунун, Сауланган кючюне эмда право инсанлы сагуулау оргналары ветеранларыны (пенсиячыларыны) Къабарты-Малквар республиканы жамауат организациясы таматасыны экинчины САРАЛПОВ Р.Р. – Къабарты-Малквар Республиканы аскер комиссариаты Аскер-врач тинтиулени арасыны хирург врачы

САСИКОВ Б.М. – Къабарты-Малквар Республиканы Саулык саклау министрствоуну «Тери эмда венерология ауруулан багыты диспансер» кырал бюджет саулык саклау учрежденисыны дерматовенеролог врачы

ТАОВ Т.Х. – Къабарты-Малквар Республиканы аскер комиссариаты Аскер-врач тинтиулени арасыны оториноларингол врачы
ТАУБАТЛАНЫ М.М. – Къабарты-Малквар Республиканы Саулык саклау министрствоуну «Республиканы клиника больница» кырал бюджет саулык саклау учрежденисыны стоматолог врачы

ХАСАНОВ И.М. – Къабарты-Малквар Республиканы спорт министри
ЧЕЧЕНЛАНЫ А.Ю. – Къабарты-Малквар Республиканы аскер комиссариаты Аскер-врач тинтиулени арасыны дерматовенеролог врачы

ШОНТУКОВ А.А. – Къабарты-Малквар Республиканы аскер комиссариаты Аскер-врач тинтиулени арасыны таматасы, врач, аскерге чакырылганыны сагуулауы тинтиу жаны бла ишини башчысы
УАУНОВА М.А. – Къабарты-Малквар Республиканы аскер комиссариаты Аскер-врач тинтиулени арасыны офтальмолог врачы.

Шагырейленни

Жашау болумлары игилендирилликди

КъМР-де ич ишле министр Василий Павлов ведомствоу жашау журтуну кыруулуу къалай бардырылганын бла шагырейленгенди. Ол министрствоу бөлүмлерини башчылары бла жашуу журтуну кууууны халда ачыкылау эмда ачыкыла берину юсюнден сөлөшкенди.

Ол иштер халга жеттирилгенди. Кеси да «Жамауат кыруулауу» жумушуну эм аманлыкка къажуу»

федерал программаны чеклеринде ишлетилгенди. Фатрала жашау болумлары игилендириуге тизмде турган полициячыларга берилгендикте.

Ол иш Василий Павлов МВД-ны музиебинде да болганды. Бюгонюкнде анда жаңгыртуу жумушла бардырылдыла. Министр тамаланган иш бла шагырейленгенди.

ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлаганды.

«Жашау китабы»

Россейни Президенти Владимир Путин Расул Гамзатову назмуларына жашау китабы деп атаганды. Кесини ол оюмун руссийли башчы Совет эмда россейли поэт турулары 100 жыл толганына аталган кууууныч жылкыла сөлөшкен заманда бидирди.

«Расул Гамзатов кыргыз-кырал кезинде кырал да чекленип кылмайды, ол жашауда бек магъаналы сорулуга жууап табарга боллук окуу китабы», – дегенди Путин, поэтин закыйлиги тамашага кылдырганын чертип.

«Бурунгу улу авар халкыны чынтыгы жашы, Дагыстан аны кырау битеу Россейни да жаны ата журтуну маданиятын бек жерик жулдузу болганды, алай да да кыралды. Кеп жылканы, емюрлени, төлөлени ичинде Гамзатовчу чыгармачылыгы огурулулукчу, ырахаткыны бла сыймеклини жашау жолуну норча жарытхайнай, адамланы эм багылы хазналарга тошошдоргогней келеди», – деп чертгенди Россейни башчысы.

болурга онг берген биринчи мобил лингвистикалы оюн кырагандыла. Ашга «Миллетни хазнасы» деп да атагандыла.

Аны хайыры бла Шимал Кавказы регионларын да жорюгон 30 тинли билгире боллукчу. Ол санда малквар, къарачай, кыбаргы, даргин, чечен, ингуш, къумукъ, остин, оруз тиллени да.

Мобиль оюнга сабийле алты жылдан башлап кыруулау боллукчула. Эчки дерселде аланы кырау тилде да санарга, артыкда кеп тобеген сөзлени бла сөз тутушланы билгире юйретпеди. Хар дерсе миллет эсертмеле, миллет кийимле да кёргозтопеледи.

Белоруссияда – догер хычинде

Осетин хычинлени энди Белоруссияга да жиберип башлагандыла. «Шимал Осетини Экспортха себеплик эти арасыны хайырында догер хычинде Белоруссияны улуу кеңелеринде сатылгынында, Бизни компаниябыз аланы биринчи къазууну жибергенди», – дегенди «АФРС» экспортёр компанияны келчиси Диана Калицова.

Ол айтанча, догер хычинде бла сагуу-алуу этеригин юсюнден келишимге улуу тюкөнери болган «Евротек» бириги къол салганды.

«Вайнах» – Астананы сахнасында

«Вайнах» чечен кырал академиялы төпсез ансамбль Къазакстанны ара шаханеда концерт кёргозтгенди. Аны артисттери Астана бардырылган Alena Saz деген халкыла аралы музыкалы фестивалга кытышханды. Анда фарманлары Россейден, Къазакстандан, Венгриядан, Германиядан, Испаниядан, Пакистандан, Тюркден эмда Флониядан келген тоюно къауумла кёргозторюкюди.

«Вайнах» ансамблини директор Тамзан Ахмадову айтанча кере, Къазакстанны ара шахарында жашаганы, аны къоноклары да чеченилени төпсезючлөрүн бек жаратканын толкун кыралса бла кёргозтгенди.

Дагыда ол Чечен Республиканы «Вайнах» кырал төпсез ансамбли Къазакстанга «Русские сезоны» проекте кере барганын да бидиргенди.

Къаладагы кытайдагыла

Къарачай-Черкесни багыу учрежденилары 1 октябрьден башлап къала кийиу низамга кытайханды. Аны сылтау – ковиден эмда гриппден ауруганданы саны ёсөп барганындады, деп бидиргенди регионун Башчысынына Правительствоу прессу-службада.

Республикада жашаганында, артыкда улпайганлагы бла сагуулауа, он болганы кыдар тышына кырмазга, чыгарга төрк уу, беттерине къала салырга, къолланы тиеше-тер жууарга кереклики эсертпеди.

Федерал информация агентстволаны бидирюлерине кере ЮСОПЛАНЫ Галима хазырлаганды.

Жыйылгы

Саусузлагы – ахшы онгла

Къабарты-Малкварны Жамауат палатасында саулык саклауда цифра амалланы хайрыланууну юсюнден регион проект къалай тамаланганын саясий сюзөгөнди.

Жыйылгыну ача, палатаны социал политика, саулык саклау, физкультура эм спорт жаны бла комиссияны башчысы Галина Егорова Россейни Президенти «Россей Федерацияны 2024 жылга дери айнытуу» миллет эм стратегия бөлүмла» 204-ию номери буйругуна тиийлиликте «Саулык саклауу бир кырап инфорция системасын» мурдоруда цифра контурну кыруу» деген регион проект жарашдырылганын эсертгенди. Аны мурасты диагностиканы эм медицина боллукчу этину этин бардырып, ауруулары ал кезимде табуу, хроника аурулары болганында диспансеризацияны аслам халда ётдюруу эм талай башка жумушун толтуруу бла байламды.

Республиканы Саулык саклау министрствоуну информация технология эм сывз халда байламды башчысы Хажисел Шибухов билдиргенге кере, белгиленген проектин тамамлагыа быйыл 41 миллион сом бөлүнгенди, андан 40,6 миллиону Федерал бюджеттен, 0,4 миллиону да – республиканыкындан. Бюгонюкнде регионун ведомстволары биргелешип медицина учрежденилары «Бир цифра

платформа» информация системга къошулууда, аладан 90,3 проценти анда ишлери тин да бардырадыла. Организацияла барсы да документлени электрон халда жорютедиле, «Лаборатор информация систем», «Теле-медицина консултацияла», «Медицина сурталлары ара архив» подсистемала ишлейди. Андан тышында, «Электрон медицина документлени регистр» подсистема, «Кырал эм муниципал жумушланы бир кырал портал» да кенг хайырыландыла.

Медико-социал экспертизага документле электрон амал бла жибериледи, болынчыны кагытыланы хазырлау, ФСС бла байламлыкыла жорютуу да Интернетти юсю олады. Электрон регистратура дарам ишлейди. Кырал жумушланы порталында неда пациентини порталыны юсю бла врачка жазырырга, аны юйге чакырырга жарарыкды. Аланы болушуклары бла бир электрон карта жарашдырылды, медицина эм кардиология сурталы ара архив сакланды. Аурууланча электрон амал бла госпитализацияга жибериледи, «Рождение» сервисге иерча сабий тууганыны неда адам ёлгенини юсюнден документле, Росгвардияга 002 эм 003 формала бла кырагыла хазырландыла. Дарманла бла лыгъа халда жалгъатуу Федерал регистрине рецептеле жазылдыла.

«Акушерство, гинекология и неонатология», жорек-матери ауруула эм «Профилактика» информация системала кийилрипелди.

2023 жылда саулык саклауу информация системасына аяктайыра ишлей андан ара бардырылгандыла. Андан сора да, Медицина организацияны эм Медицина ишчилени федерал регистрленин битеу сервислери бла байламлыкыла тохташдырыла, пациентини электрон медицина картасына кере врач оюнулары жалгъан интеллект системаны кырауарга, жаңгы электрон документлени кийирге, энди алынган рентген анализаторлары къошарга эм талай башка жаңгычылыкъланы бардырырга борчла салындыла.

Айтылган бла байламлы Галина Егорова бөлүмгөн ачыны белгиленген болжаны ишлени тиийлишкыла хайрылырга, проекте буйругунан ишлени тынгыла тамамларга кереклисин чертгенди. Комиссияны келчиси Фатима Гешева уа, министрствону Териярт арасында асламысында абдан адамлага къарангаларын, ала энди эс изленгерини белгиле, учрежденины иерча оборудованиеууна бла жалгътырга чакырылганды. Эпеледе жашаганыла тапкырыла машиналада жорюторге жаралуу флюорографланы алырга да эсертти этпгенди.

Ары Къабарты-Малквар кырал университетин, республиканы илму-излем институту келечилери, жамаат ишле бөлүмдөрүн, адамла Эфендияны койордо чон да профессору окуучулары, вузланы студенттери, жазуучу, журналисте да келгенде. Махиланы Аиза ала Салихи жашуу уу муруну жолуна куюндон билдирүү этгенди.

көн иш этгенде. Казимге, Къайсынга, Отарланы Керимге, Инна Кашежевага, Гытыулану Максимге, Замиланын Дагдыма кыяла, Калциланы Хабууга, Чингиз Айтмаева, Хасан Казиевча, Бейпаланы Муталиге эм башхалага атап, конфере

Фуд бирге болуп, жыйырма сегиз илму конференция курагандыла, белгиле адамларыбызга атап. Алада болгон докладдын дарында кыяла жарашарыбыздына. Салих, философсия бла чөлкөмнө, философсиядан бла болаллык эди доктор. Алай эди андан

столуна кырасан, аны философсиядан, философсиядан да кыяла, ишле топуруп туру эди. Бу эки торпо илмуда да жетишимди эди ол. Дагыра илму жорге болгон адам эди, – дегенди ол.

Муусуланы Сакнат Салихи сабилгинден табыгы алма терек багчасын» орнатхандыла. Тамара Емельяновна да бизге бек багылы адамы. Ол, Салих Бакуга ачуурга илму, философия оору илден бла адабияттан дерсле берип турганды. Эллиена, суу ташыганда, отун жарып, ол этгенди. Бек кыйын жыллада келинилик белги аруу турганды. «Елор мен бек сойгон кыйын анымы кыатында асырагызы», – деп тилеучо эди да, алай болгонды. Аланы сабилери да, ата-аналарыча, халалдыла, кыяла да билеклик этерге кызырыгы, – дегенди ол.

Абадан тѐлюбюз

Юлгүзгө, хурметгө да тийишли бола

Бизни абадан тѐлюбюз, ёсөп келгендерибизин аларында бара, не заманда да, жалаңда ойорлерин огөсө эллерин берекети болуп кыялмай, суулай миллетибизни да байлыгыдыла. Аланы хар бирин кыдарын энчи алырлык хурметти акъсакал Къойуланы Умарны кыдары да алай суукылыгына тийок эди. Болса ол, жашауга огурусунмай, ачык ниетти, халал жюрөлүк, кыатындагыла болушугун амагын огурулу адамайла кыалганды. Аны ол ушанары чон да богондук жашап турган эли Кичибалкыны жамауаты ботонда багылайды.

Ал кезиуде уа ол Гугуйланы Ханайдини ююнде турганды. Арта кѐнделенич кыял Жанкуланы Разият бла ойор курап, юз да ишле, алай бла кеслери аларына жашап башлагандыла.

Энде уа Умар окуганы хунерине кѐре ишле, сөзүм болуп, телефонга эда кырал турганды. «Урууну ветераны» майдап иш

Учтумас

Орта куну Нальчикде Т. Малихаво атылы кырал миллет библиотекар философия илмуларын доктор, профессор, жамаут кыялукчу, даим билим жолунда барган алим Эфендияны Ибрагимини

жашы Салихи ойорюне жораланган «Илмуда махтауу ата. Эфендияр» деген ишин презентациясы барганды. Аны катипхананы библиографы Махиланы Аиза хазырлаганды.

Жүреги – кенг, акылы элпек эди

ренцилла курагандыла, кыяла жазгандыла. Бу ойор Къайсынны жашуу эм чыгырмакчылы жолуна атап, ол атып жазганды, – дегенди Махиланы Аиза.

Ызы бла философия илмулары кыялды, кѐп жыллы Тамараны жашлары Фуд, философия илмуларын доктор, профессор, СКГИИ-ни илму жаны бла проктору, КъМР-ни Кырал саугасына лауреаты, Къыралы Жетишланы Ирина, медицина илмулары кандидаты, КъМКМУ-ну доцентиди.

«Эфендияны Салих бла Тамара, жашлары Фуд да республиканы ала атыллык адамылары атлары эде саклар ючюн

да билим. Бир кѐре тау аузладан бирине атланчыды да сагат бла жарымы ичинде назмла айтып барган эди. Ол илму жолунда болушханула уа санар он окуя жорду. Кимге да итлик сойгон, таза ниетти, асыл адам эди ол», – дегенди ол.

Илму-излем институтда философия илмулары кандидаты Гульфия Базиева кыдар аны Эфендияны Салих бла аны ойорю бла тобеттенге ырызлыгынын айтканды. «Илму ишини жазгыранды, Салих Ибрагимович жалаңда уста болуп кыалмаганды, башка торпо ушанары да ачыгызыны аны манга. Кѐп затпа олук ол окуучуларына. Ишчи

анын, аны тууган эли бла байланыгы бир заманда юзөгөнүн, кыуанды, бушуду да адамылары жоклап жашагынын эсергенди. «Жакъ излемей, культурабызга, Салихча, алай бир кыйын салгыны адам ады. Жюреги кенг, халал, акылы элпек эди. Мен эли алай сойгон, эллиери билим алырлары алай кыйыргыны эки адам билеме. Замиланын Жанакъайлы бла Эфендияны Салих. Дагыра жер бла юрөсире сойгенди Салих. Жаш уста болгандыла, школунда алтында кырал, уллу тирлик кыалганды. Засоюк эли шокчулары бла биениклини жыйып, эде шалтап терек баша, анда уа «Шилекумуну

Кѐнделен эде Краевед музейин директору Отарланы Фарида, Салих аны устазы болганын белгилеп, бюгон элеме аруу элеме анымыны ыспап этгенди. Ол: «Дунины ангалуу илмууду философия. Аны таскаларын ачан адам неге да энчи кѐз бла кыарды. Салих ол ангалуу болушугуна бек ачык лок хазаны бла бирюнлук жылтырауучуну бир бирден айыра юйренгенди. Аланы «Жакъ сына жумуш этерге, кыясына кыйын салырга керек болганын билгенди. Аны айтканын, Эфендияны Салих, философия илмуны кенглигин хайрлана, миллетибизни уа бетин чыгара, ненча хайырлы эти эттенини сѐзби жорду», – дегенди ол. эллиерини илму, адабият иштерин хронологи халда жыйганы ючюн, Аизага ырызлыгынын билдире.

Филология илмуларын кандидаты Эденелени Фатима: «Баям, бу кыдар аруу, ыспап сѐзби бек ол саулукка айтырга керек болур эдик. Эсерлагыбыз ол затты замандына. Мен бери чеченелени Хусей чакырып келгенме, ол кыаты болуп, Тамара Емельянованы кыулаңда жазганына кандидат ишимби. Бу ючюн эсерген юйор кимге да билектик этерден арта турмакчыды. Ала манга устаз деген сѐзден терен магъанасын жаныңан ачан насийтахыладыла. Жакъ жюрөк бла берилим, алай кыялук этгендиде илмуу», алай кыйыргыргыла халкыбызны маданиятына», – дегенди.

Сѐз Эфендияны Фудадар берилгенди, ол бу ишини кыурагыла, ары келгенге керек ырызлыгыны айтканды.

КЕРТИЛАНЫ САКНАТ

Алай бла Умар эгешини Санит бла кыялды. Кѐчген кезилеринде кызыкчыла тигиучо кыюп машинаны биргесине алырга эс бергенге болгон эдиле, насыкча. Кесчилери кыялында уа, кызырдышыгымы ашкан этерден. Не исон кыуанды да хайырланганы чайды. Ансыны юсюнден сѐрсат а, жалаңда ол табылды деген сезими эинде кыялганын, бек сыратына кѐз алына келтираламганын айтуучу, деп халарыды. Бизни ушакъга кыюшала, кыялыны кызы Динара.

Алай бла Умар эгешини Санит бла кыялды. Кѐчген кезилеринде кызыкчыла тигиучо кыюп машинаны биргесине алырга эс бергенге болгон эдиле, насыкча. Кесчилери кыялында уа, кызырдышыгымы ашкан этерден. Не исон кыуанды да хайырланганы чайды. Ансыны юсюнден сѐрсат а, жалаңда ол табылды деген сезими эинде кыялганын, бек сыратына кѐз алына келтираламганын айтуучу, деп халарыды. Бизни ушакъга кыюшала, кыялыны кызы Динара.

Алай бла Умар эгешини Санит бла кыялды. Кѐчген кезилеринде кызыкчыла тигиучо кыюп машинаны биргесине алырга эс бергенге болгон эдиле, насыкча. Кесчилери кыялында уа, кызырдышыгымы ашкан этерден. Не исон кыуанды да хайырланганы чайды. Ансыны юсюнден сѐрсат а, жалаңда ол табылды деген сезими эинде кыялганын, бек сыратына кѐз алына келтираламганын айтуучу, деп халарыды. Бизни ушакъга кыюшала, кыялыны кызы Динара.

Алай бла Умар эгешини Санит бла кыялды. Кѐчген кезилеринде кызыкчыла тигиучо кыюп машинаны биргесине алырга эс бергенге болгон эдиле, насыкча. Кесчилери кыялында уа, кызырдышыгымы ашкан этерден. Не исон кыуанды да хайырланганы чайды. Ансыны юсюнден сѐрсат а, жалаңда ол табылды деген сезими эинде кыялганын, бек сыратына кѐз алына келтираламганын айтуучу, деп халарыды. Бизни ушакъга кыюшала, кыялыны кызы Динара.

Алай бла Умар эгешини Санит бла кыялды. Кѐчген кезилеринде кызыкчыла тигиучо кыюп машинаны биргесине алырга эс бергенге болгон эдиле, насыкча. Кесчилери кыялында уа, кызырдышыгымы ашкан этерден. Не исон кыуанды да хайырланганы чайды. Ансыны юсюнден сѐрсат а, жалаңда ол табылды деген сезими эинде кыялганын, бек сыратына кѐз алына келтираламганын айтуучу, деп халарыды. Бизни ушакъга кыюшала, кыялыны кызы Динара.

Алай бла Умар эгешини Санит бла кыялды. Кѐчген кезилеринде кызыкчыла тигиучо кыюп машинаны биргесине алырга эс бергенге болгон эдиле, насыкча. Кесчилери кыялында уа, кызырдышыгымы ашкан этерден. Не исон кыуанды да хайырланганы чайды. Ансыны юсюнден сѐрсат а, жалаңда ол табылды деген сезими эинде кыялганын, бек сыратына кѐз алына келтираламганын айтуучу, деп халарыды. Бизни ушакъга кыюшала, кыялыны кызы Динара.

Алай бла Умар эгешини Санит бла кыялды. Кѐчген кезилеринде кызыкчыла тигиучо кыюп машинаны биргесине алырга эс бергенге болгон эдиле, насыкча. Кесчилери кыялында уа, кызырдышыгымы ашкан этерден. Не исон кыуанды да хайырланганы чайды. Ансыны юсюнден сѐрсат а, жалаңда ол табылды деген сезими эинде кыялганын, бек сыратына кѐз алына келтираламганын айтуучу, деп халарыды. Бизни ушакъга кыюшала, кыялыны кызы Динара.

Алай бла Умар эгешини Санит бла кыялды. Кѐчген кезилеринде кызыкчыла тигиучо кыюп машинаны биргесине алырга эс бергенге болгон эдиле, насыкча. Кесчилери кыялында уа, кызырдышыгымы ашкан этерден. Не исон кыуанды да хайырланганы чайды. Ансыны юсюнден сѐрсат а, жалаңда ол табылды деген сезими эинде кыялганын, бек сыратына кѐз алына келтираламганын айтуучу, деп халарыды. Бизни ушакъга кыюшала, кыялыны кызы Динара.

Алай бла Умар эгешини Санит бла кыялды. Кѐчген кезилеринде кызыкчыла тигиучо кыюп машинаны биргесине алырга эс бергенге болгон эдиле, насыкча. Кесчилери кыялында уа, кызырдышыгымы ашкан этерден. Не исон кыуанды да хайырланганы чайды. Ансыны юсюнден сѐрсат а, жалаңда ол табылды деген сезими эинде кыялганын, бек сыратына кѐз алына келтираламганын айтуучу, деп халарыды. Бизни ушакъга кыюшала, кыялыны кызы Динара.

Алай бла Умар эгешини Санит бла кыялды. Кѐчген кезилеринде кызыкчыла тигиучо кыюп машинаны биргесине алырга эс бергенге болгон эдиле, насыкча. Кесчилери кыялында уа, кызырдышыгымы ашкан этерден. Не исон кыуанды да хайырланганы чайды. Ансыны юсюнден сѐрсат а, жалаңда ол табылды деген сезими эинде кыялганын, бек сыратына кѐз алына келтираламганын айтуучу, деп халарыды. Бизни ушакъга кыюшала, кыялыны кызы Динара.

Алай бла Умар эгешини Санит бла кыялды. Кѐчген кезилеринде кызыкчыла тигиучо кыюп машинаны биргесине алырга эс бергенге болгон эдиле, насыкча. Кесчилери кыялында уа, кызырдышыгымы ашкан этерден. Не исон кыуанды да хайырланганы чайды. Ансыны юсюнден сѐрсат а, жалаңда ол табылды деген сезими эинде кыялганын, бек сыратына кѐз алына келтираламганын айтуучу, деп халарыды. Бизни ушакъга кыюшала, кыялыны кызы Динара.

Алай бла Умар эгешини Санит бла кыялды. Кѐчген кезилеринде кызыкчыла тигиучо кыюп машинаны биргесине алырга эс бергенге болгон эдиле, насыкча. Кесчилери кыялында уа, кызырдышыгымы ашкан этерден. Не исон кыуанды да хайырланганы чайды. Ансыны юсюнден сѐрсат а, жалаңда ол табылды деген сезими эинде кыялганын, бек сыратына кѐз алына келтираламганын айтуучу, деп халарыды. Бизни ушакъга кыюшала, кыялыны кызы Динара.

Алай бла Умар эгешини Санит бла кыялды. Кѐчген кезилеринде кызыкчыла тигиучо кыюп машинаны биргесине алырга эс бергенге болгон эдиле, насыкча. Кесчилери кыялында уа, кызырдышыгымы ашкан этерден. Не исон кыуанды да хайырланганы чайды. Ансыны юсюнден сѐрсат а, жалаңда ол табылды деген сезими эинде кыялганын, бек сыратына кѐз алына келтираламганын айтуучу, деп халарыды. Бизни ушакъга кыюшала, кыялыны кызы Динара.

Алай бла Умар эгешини Санит бла кыялды. Кѐчген кезилеринде кызыкчыла тигиучо кыюп машинаны биргесине алырга эс бергенге болгон эдиле, насыкча. Кесчилери кыялында уа, кызырдышыгымы ашкан этерден. Не исон кыуанды да хайырланганы чайды. Ансыны юсюнден сѐрсат а, жалаңда ол табылды деген сезими эинде кыялганын, бек сыратына кѐз алына келтираламганын айтуучу, деп халарыды. Бизни ушакъга кыюшала, кыялыны кызы Динара.

Емюрлерден берк кыларларыны оноуга тута, аланы хурметлей, сый-намыс да бошдан этмегенди миллет. Ала айткан акъыл сѐзлесе эс бура, аланы сынмаларыны юлгюсюнде жашау эти, айнуучу жолуна да алай чыктыгынды. Биз боюн халарын айтырлык хурметти акъсакал Къойуланы Умарны кыдары да алай суукылыгына тийок эди. Болса ол, жашауга огурусунмай, ачык ниетти, халал жюрөлүк, кыатындагыла болушугун амагын огурулу адамайла кыалганды. Аны ол ушанары чон да богондук жашап турган эли Кичибалкыны жамауаты ботонда багылайды.

Умар 1932 жылда Кыраанын эски элдеринден биринде Сухаудта ойорюне ючюн сабий болуп тууганды. Айтууга кѐре, мында ол кезинде элрт мектеп болганды. Улуу Ата журт урушда да андан батыр жашлардыбыз кыбюсо кеткенди. Умарны атасы Локман да аланы санады болганды. Андан арта бир кыягыт окуна келмегенди, кесин да кыйтагыманды. Ол анда неди мында жолганды огузгөс асырагызынды деп окуна халарын ойорю билгенди.

Умарны анасы уа кѐнделенич кыял Малкыондуланы Фердаус болганды. Кырандышы аруу, ол бир кон аны кѐреме деп, Нарсанга кетди. Сабилерин а Сухаудта кыялы болуп турган этчине аманат эди. Ол кон танг аласында уа зор бла Кыраанын тууган журттан кѐчоренди. Сабий бла, ойор да эки бѐлюккю, аналары, сабилери да башха-башха жерлесе тошедиле.

Кѐп заманын илзегенди Фердаус аланы. Къызырдышыгымы ашкан этерден. Не исон кыуанды да хайырланганы чайды. Ансыны юсюнден сѐрсат а, жалаңда ол табылды деген сезими эинде кыялганын, бек сыратына кѐз алына келтираламганын айтуучу, деп халарыды. Бизни ушакъга кыюшала, кыялыны кызы Динара.

Алай бла Умар эгешини Санит бла кыялды. Кѐчген кезилеринде кызыкчыла тигиучо кыюп машинаны биргесине алырга эс бергенге болгон эдиле, насыкча. Кесчилери кыялында уа, кызырдышыгымы ашкан этерден. Не исон кыуанды да хайырланганы чайды. Ансыны юсюнден сѐрсат а, жалаңда ол табылды деген сезими эинде кыялганын, бек сыратына кѐз алына келтираламганын айтуучу, деп халарыды. Бизни ушакъга кыюшала, кыялыны кызы Динара.

Алай бла Умар эгешини Санит бла кыялды. Кѐчген кезилеринде кызыкчыла тигиучо кыюп машинаны биргесине алырга эс бергенге болгон эдиле, насыкча. Кесчилери кыялында уа, кызырдышыгымы ашкан этерден. Не исон кыуанды да хайырланганы чайды. Ансыны юсюнден сѐрсат а, жалаңда ол табылды деген сезими эинде кыялганын, бек сыратына кѐз алына келтираламганын айтуучу, деп халарыды. Бизни ушакъга кыюшала, кыялыны кызы Динара.

Алай бла Умар эгешини Санит бла кыялды. Кѐчген кезилеринде кызыкчыла тигиучо кыюп машинаны биргесине алырга эс бергенге болгон эдиле, насыкча. Кесчилери кыялында уа, кызырдышыгымы ашкан этерден. Не исон кыуанды да хайырланганы чайды. Ансыны юсюнден сѐрсат а, жалаңда ол табылды деген сезими эинде кыялганын, бек сыратына кѐз алына келтираламганын айтуучу, деп халарыды. Бизни ушакъга кыюшала, кыялыны кызы Динара.

Алай бла Умар эгешини Санит бла кыялды. Кѐчген кезилеринде кызыкчыла тигиучо кыюп машинаны биргесине алырга эс бергенге болгон эдиле, насыкча. Кесчилери кыялында уа, кызырдышыгымы ашкан этерден. Не исон кыуанды да хайырланганы чайды. Ансыны юсюнден сѐрсат а, жалаңда ол табылды деген сезими эинде кыялганын, бек сыратына кѐз алына келтираламганын айтуучу, деп халарыды. Бизни ушакъга кыюшала, кыялыны кызы Динара.

Алай бла Умар эгешини Санит бла кыялды. Кѐчген кезилеринде кызыкчыла тигиучо кыюп машинаны биргесине алырга эс бергенге болгон эдиле, насыкча. Кесчилери кыялында уа, кызырдышыгымы ашкан этерден. Не исон кыуанды да хайырланганы чайды. Ансыны юсюнден сѐрсат а, жалаңда ол табылды деген сезими эинде кыялганын, бек сыратына кѐз алына келтираламганын айтуучу, деп халарыды. Бизни ушакъга кыюшала, кыялыны кызы Динара.

Алай бла Умар эгешини Санит бла кыялды. Кѐчген кезилеринде кызыкчыла тигиучо кыюп машинаны биргесине алырга эс бергенге болгон эдиле, насыкча. Кесчилери кыялында уа, кызырдышыгымы ашкан этерден. Не исон кыуанды да хайырланганы чайды. Ансыны юсюнден сѐрсат а, жалаңда ол табылды деген сезими эинде кыялганын, бек сыратына кѐз алына келтираламганын айтуучу, деп халарыды. Бизни ушакъга кыюшала, кыялыны кызы Динара.

Алай бла Умар эгешини Санит бла кыялды. Кѐчген кезилеринде кызыкчыла тигиучо кыюп машинаны биргесине алырга эс бергенге болгон эдиле, насыкча. Кесчилери кыялында уа, кызырдышыгымы ашкан этерден. Не исон кыуанды да хайырланганы чайды. Ансыны юсюнден сѐрсат а, жалаңда ол табылды деген сезими эинде кыялганын, бек сыратына кѐз алына келтираламганын айтуучу, деп халарыды. Бизни ушакъга кыюшала, кыялыны кызы Динара.

Алай бла Умар эгешини Санит бла кыялды. Кѐчген кезилеринде кызыкчыла тигиучо кыюп машинаны биргесине алырга эс бергенге болгон эдиле, насыкча. Кесчилери кыялында уа, кызырдышыгымы ашкан этерден. Не исон кыуанды да хайырланганы чайды. Ансыны юсюнден сѐрсат а, жалаңда ол табылды деген сезими эинде кыялганын, бек сыратына кѐз алына келтираламганын айтуучу, деп халарыды. Бизни ушакъга кыюшала, кыялыны кызы Динара.

Алай бла Умар эгешини Санит бла кыялды. Кѐчген кезилеринде кызыкчыла тигиучо кыюп машинаны биргесине алырга эс бергенге болгон эдиле, насыкча. Кесчилери кыялында уа, кызырдышыгымы ашкан этерден. Не исон кыуанды да хайырланганы чайды. Ансыны юсюнден сѐрсат а, жалаңда ол табылды деген сезими эинде кыялганын, бек сыратына кѐз алына келтираламганын айтуучу, деп халарыды. Бизни ушакъга кыюшала, кыялыны кызы Динара.

Алай бла Умар эгешини Санит бла кыялды. Кѐчген кезилеринде кызыкчыла тигиучо кыюп машинаны биргесине алырга эс бергенге болгон эдиле, насыкча. Кесчилери кыялында уа, кызырдышыгымы ашкан этерден. Не исон кыуанды да хайырланганы чайды. Ансыны юсюнден сѐрсат а, жалаңда ол табылды деген сезими эинде кыялганын, бек сыратына кѐз алына келтираламганын айтуучу, деп халарыды. Бизни ушакъга кыюшала, кыялыны кызы Динара.

Алай бла Умар эгешини Санит бла кыялды. Кѐчген кезилеринде кызыкчыла тигиучо кыюп машинаны биргесине алырга эс бергенге болгон эдиле, насыкча. Кесчилери кыялында уа, кызырдышыгымы ашкан этерден. Не исон кыуанды да хайырланганы чайды. Ансыны юсюнден сѐрсат а, жалаңда ол табылды деген сезими эинде кыялганын, бек сыратына кѐз алына келтираламганын айтуучу, деп халарыды. Бизни ушакъга кыюшала, кыялыны кызы Динара.

Юбилей

ТЕПЕСУ СЫРЫ – АРИУ ЭМДА АЙЫРМАКЧЫ

Бу кыялде «Кабардин-Къа академиялы кырал теусе ансамбли кесини 90-жылдыгы белгилейди.

АНЫ ТАРЫК

1930-жылда Совет власть, бир кесек кюп алганлай, кыралда жашаган миллеттени маданиятларын, адабиятларын, санатларын айналыуга улуу эс болуп баштаганды. Алай уа, бир юрүп биринде да жырлай, тепси билген фахмалу адамданы жыйып, аланы ойреткенди, бир бири бла эриштергенди.

1929 жылда Профсоюзланы Къабарты-Малквар область советинде «Агитбригада» деп художестволу самодетельносту миллет тепсеу кыуаму курапталганды. Ары кыраган араларында таулу жашла да болгандына. Сѐз ючюн, Рахиланы Якуб, Датчиланы Хамит эмда Улбашланы Назир.

1930 жылда СССР-ни халкыларыны искусстволарыны 1-чи олимпиадалары барганды. Ызы бла Къабарты-Малкварны профсоюзларында беш тепсеучюндон бек юч музактанган «Красный Кавказ» деген самодетельносту тепсеу кыуаму кураганды. Аны таматасы чюютю жош Семѐн Шабанов эди.

1932 жылда 3-нч Къабарты-Малквар болсо миллет спартакиада барганды. Ол башындагында, мында да «Красный Кавказ» тепсеу кыуамы жоратганды. Алай уа, аны кенчидир ачык болмагыны себепли, ол бир кесекте ишин тохтаганды.

ОНЖЫЛЫК ТЕПЕСУЧЮЛЕ

1933 жылда уа «Къабарты-Малквар жыр эм тепсеу ансамбль» кураганды. Ары алдагы тепсеучюндон да киргенди. Онжылкы макарлары жашкыкыла Улбашланы Мутай бла Темукланы Исмайлга да анда тепсел башхалагандыла. Нальчикде аны интернатда окуганды. Биринчи концерттерин 1934 жылда ПЛУГ-болгон

ды. Ала кыраучулуга «Къама ла тепсеучю», «Тегерек тепсеучю, то тепсеучю, къафаны, уржун, абезаны», «Ис-Къама» этгендиде.

Он жыл окуна Дондагы Ростовда барганын 1-чи Кызыл олимпиада кесини ишин бизни тепсеуле бла башлаганды. Анда Рахиланы Якуб саугага патефон алганды.

1936 жылда КъМАСССР-ни 15-жылдыгы белгилегенде да улуу кыялчуланы аларында тепсеучиле ол жашла бла кыялы. Ара шахарда журналлада ол байрамны юсюнден суратла да салып жазгандыла. Он жылы акырында Москвада Улуу теусеу Советинде «Съездерини концерт программасына ансамблини бир ненча тепсеучю хошхандыла. Датчиланы Хамитни тегерек тепсеуде аяк бармакчаларыны бурунлагында барганды, Сталин, жеринден кобууп, кыарсурганды. Ол заманда кыяла да кыюпчалды. Рахиланы Якубну кыяла да тепсеугени, сабиле Улбашланы Мутайны бла Алсангери Аталиковну тепсеулери аланы сөгере кыларгандыла. Мутай Сталинни аллына барып, анга люнер чечт берип, ызы бла «Арсланшын» тепсеунди. Ол жол Якуб, Улбаш усталары ишлеген музедер Мутайга уа велосипед бергендиде саугагыз.

1939 жылда мартта Москвада ВКП(б)-ни XVIII съездилери барганды, анда да кѐрттѐнгенди усталыгынын жыр эм тепсеу кыуам. Андан сора аланы Москвага, Киевге, Ленинградга, Мурманскга, Владивостокка, Хабаровскка, Свердловскка эм башха жерлесе чакырып башхалагандыла.

«Къабарты-Малквар жыр эм тепсеу ансамбле» тауулаудан ол жыллада Рахиланы Якуб, Датчиланы Якуб, Негерланы Жансурат, Этеланы Назир бла Сакнат, Улбашланы Мутай бла Назир, Учаланы Юзей, Моксаланы Кырабаш, Къубайланы Зура, Темукланы Исмайл эм башхала ишлегенди.

